

KÜLÜGYI MŰHELY – GYORSELEMZÉS SOROZAT

SASHALMI ÁDÁM

A SZLOVÉN „MÉZDIPLOMÁCIA” ÉRTÉKELÉSE

2022. ÉV 4. SZÁM

KÜLÜGYI MŰHELY – GYORSELEMZÉS SOROZAT

A Külügyi Műhely Alapítvány
elektronikus (online) megjelenésű időszaki kiadványa

FŐSZERKESZTŐ:

Dr. Kiss Lilla Nóra – dr. Wágner Tamás Zoltán

SZAKMAI LEKTOR:

dr. Lajtai Márk Menyhért – Dr. Sziebig Orsolya Johanna

TITKÁR:

Tóth Zoltán Balázs

SZERKESZTŐSÉG TAGJAI:

Kontra Réka, Dr. Szabó Balázs, Dr. Tárnok Balázs, Dr. Tribl Norbert

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓ TESTÜLET:

Dr. habil. Domonkos Endre Ferenc, Lőrinczné Dr. habil. Bencze Edit, Dr. Szabados
Tamás, Dr. Szilágyi István, Dr. Török Bernát

KIADÓ:

Külügyi Műhely Alapítvány
1043 Budapest, Erzsébet utca 19.
Tel.: +3630-473-3508

Honlap: www.kulugyimuhelyalapitvany.hu

E-mail: kmszerkesztoseg@gmail.com

A kiadványt az Országos Széchényi Könyvtár
Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis archiválja.

© Sashalmi Ádám, 2022.

© Külügyi Műhely Alapítvány, 2022.

ISSN 2630-8088

Crossref DOI azonosító 10.54599

[DOI: 10.54599/KMGYS.2022.4](https://doi.org/10.54599/KMGYS.2022.4)

A SZLOVÉN „MÉZDIPLOMÁCIA” ÉRTÉKELÉSE

THE EVALUATION OF THE SLOVENIAN „HONEY DIPLOMACY”

SASHALMI ÁDÁM¹

Absztrakt: A tanulmány Szlovénia méhek és egyéb beporzók védelmével kapcsolatos kezdeményezései mögötti külpolitikai stratégiát elemzi. A tanulmány a külpolitikai elemzés és a környezetvédelem releváns szakirodalmát felhasználja, továbbá elemzi a kapcsolódó megjelenéseket, közleményeket és statisztikai adatokat is. Az eredmények szerint Szlovénia külpolitikájára a bemutatott példák alapján a kisállamok stratégiája jellemző, mint a specializáció vagy prioritizáció, az imázsépítés és a koalícióépítés. Szlovénia szintén sikeresen használja ki tagságából fakadó lehetőségeit a nemzetközi szervezetekben, mint az Európai Unió vagy az Egyesült Nemzetek Szervezete. A kezdeményezések esetében olyan tényezők is jelentős szerepet játszanak, amelyek az ökoszisztéma védelmét és az élelmezésbiztonságot szolgálják. A széleskörben elfogadott, pozitív téma és a kapcsolódás Szlovénia földrajzi és tradicionális jellemzőihez szintén hozzájárulnak a stratégia sikeréhez. A Szlovén Méhészeti Egyesület szerint az országban már vannak társadalmi, gazdasági és környezeti hatásai a kezdeményezéseknek, például a nagyobb érdeklődés a méhek, a környezet és a környezetbarát termékek iránt.

Kulcsszavak: méhek és egyéb beporzók védelme, külpolitikai stratégia, kisállamok, biodiverzitás védelme, élelmezésbiztonság

Abstract: The paper analyses the foreign policy strategy behind the successful initiatives of Slovenia for the protection of bees and other pollinators. The paper uses the relevant scientific literature from the field of foreign policy analysis and environment. It also analyzes the connecting communiques, statements and statistical data. According to the results, the foreign policy of Slovenia in terms of the presented examples characterized by the strategies of small states like specialization or prioritization, image-building and coalition-building. Slovenia also successfully utilizes the possibilities coming from the membership of international organs, like the European Union and the United Nations. The factors for protection of ecosystem and food security also play significant roles significant in terms of the initiatives. The widely-accepted, positive topic and the connection to the geographical and traditional characteristics of Slovenia also contribute to the success of the strategy. According to Slovenian Beekeepers' Association, the In Slovenia there have already been social, economic and environmental impacts of the initiatives like the greater interest for bees, environment and environmentally-friendly products.

¹ Sashalmi Ádám, Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola, doktoranduszhallgató; Külügyi Műhely c. online tudományos folyóirat Nemzetközi gazdaságtan c. rovat vezetője.

A Szerző további munkásságát lásd a Magyar Tudományos Művek Tára oldalán: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10077925>

E-mail cím: sashadam22@gmail.com

Keywords: protection of bees and other pollinators, foreign policy strategy, small states, protection of biodiversity, food security

BEVEZETÉS

Szlovénia az elmúlt időszakban különböző nemzetközi fórumokon (ENSZ, Európai Unió) olyan méhek és beporzók védelmével, valamint a mézfogyasztás és mézelőállítás népszerűsítésével kapcsolatos kezdeményezésekkel lépett fel, amelyek nemzetközi szinten is ismertté váltak, és számos ország követte a népszerűsítő politikát nemzeti szinten. A kezdeményezések általában alulról szerveződnek, például a Szlovén Méhészeti Egyesület részéről, azonban a szlovén politikai vezetés, a szlovén kormány, elsősorban a Mezőgazdasági, Erdészeti és Élelmezésügyi Minisztérium, rendszeresen felkarolja és képviseli őket nemzetközi szinten. A külföldön való megismertetésükben fontos szerepet játszanak a szlovén diplomáciai képviselők is. A tanulmány célja Szlovénia említett kezdeményezéseinek bemutatása és a mögöttük lévő külpolitikai motivációk értelmezése. Fontos hangsúlyozni, hogy a szlovén nemzetközi kezdeményezések egyszerre több területet is érintenek. A méhészet egy gazdasági ágazat, amely nemzetközi érvényesülése kapcsolódik a napjainkra egyre inkább felértékelődő gazdaságdiplomáciához.² Szintén kötődik a környezetdiplomáciához,³ de az élelmezésbiztonság és környezetvédelem területének biztonságpolitikai aspektusai is vannak.⁴ A tanulmány megvizsgálja, hogy a szlovén nemzetközi felvetések mennyire vannak összhangban a szakirodalomban szereplő kisállamokra jellemző külpolitikai stratégiákkal, imázsépítéssel országbrand kialakítással.⁵ A téma komplexitásából eredendően azonban az elemzés röviden érinti a kapcsolódó szakterületeket, és kitér a lehetséges és megvalósult társadalmi, gazdasági és környezeti következményekre is. A tanulmány a kapcsolódó háttérinformációk és releváns szakirodalom feldolgozása mellett statisztikai adatok elemzésére is támaszkodik.

I. A SZLOVÉN NEMZETKÖZI MÉZES KEZDEMÉNYEZÉSEK

Az első említendő szlovén kezdeményezés az „európai mézes reggeli”. Szlovéniában 2007 óta minden év novemberének harmadik hetében megrendezésre kerül a „mézes reggeli” esemény. Ilyenkor méhészek, politikusok, ismert személyek óvodákat, általános és középiskolákat látogatnak meg, ahol oktatási és figyelemfelkeltő céllal tartanak előadást a mézről, a mézkészítésről és a méhekről. A kezdeményezés alapvető célja, hogy a gyermekek körében népszerűsítsék a mézfogyasztást és már kisgyermekkortól ráirányítsák a figyelmet a méhek és egyéb beporzók, valamint környezetük védelmére. 2011-től a mézes reggeli esemény „hagyományos szlovén reggeli” és „szlovén élelmezési nap” eseményekké „bővült”. Szlovénia részéről pedig 2014-ben indítványozták a szlovén joggyakorlat „európai

² Bővebben: NAGY-KUTASI, 2020.

³ Bővebben: SUSSKIND, 1994.

⁴ BUZAN, 2016. 117-120.o.

⁵ Bővebben: DINNIE, 2008.

mézes reggelivé” történő bővítését.⁶ Ezt követően pedig rövid időn belül számos Európai Unió és Európai Unió kívüli ország is átvette a szlovén ötletet.⁷

Egy másik szlovén ötlet a minden évben május 20-án megtartott „méhek világnapja”. A kezdeményezést az ENSZ általános közgyűlése 2017-ben hivatalosan is világeseményé nyilvánította.⁸ Az alkalom célja, hogy felhívja a társadalom figyelmét a méhek és egyéb beporzók védelmének jelentőségére. A dátum azért erre a napra esett, mert 1734. május 20-án született a mai Szlovénia területén⁹ Anton Janša a modern méhészet egyik úttörőjének, és a saját idejében az egyik legnagyobb szakértőjének számított. Miután Mária Terézia kinevezte, ő kezdett a világon először modern értelemben méhészetet oktatni egy bécsi szakiskolában. A dátum kijelöléséhez az is hozzátartozik, hogy az északi féltekén jellemzően májusban kezdődik a méhek szaporodása szempontjából nélkülözhetetlen mézelőállítás.

A harmadik kezdeményezés a „szlovén mézelő növények ültetése nap”. A kezdeményezés értelmében 2022. március 26-án a Szlovén Méhészeti Egyesület felhívására méhészetek, oktatási intézmények és egyéb támogató szervezetek olyan növényeket ültettek országszerte, amelyek a méhek számára táplálékul szolgálnak. A kezdeményezés hivatalosan is hozzá kíván járulni az Európai Unió Zöld Megállapodás és Biodiverzitás Stratégia jegyében indított 2030-ig legalább hárommilliárd darab fa ültetését előirányzó kampányhoz.¹⁰ Ezenkívül, Szlovénia a hivatalos napot megelőzően ösztönözte és kérte, hogy más országok részéről is csatlakozzanak, és ennek eredményeként már a hivatalos nap előtt több Európai Unió és Európai Unió kívüli országból biztosították támogatásukat a szlovén kezdeményezéshez.¹¹

II. A SZLOVÉN STRATÉGIA

A három ismertetett példából látszik, hogy Szlovénia a saját ötletei részére képes volt viszonylag rövid időn belül nemzetközi elismertséget és támogatást elnyerni. A következőkben Szlovénia sikeres stratégiáját elemzem. Úgy gondolom kiindulásként fontos megvizsgálni Szlovénia jellemzőit, amely meghatározza az ország lehetőségeit.

Szlovénia teljes területe 20 273 km², amellyel a világ országai között a 154. a rangsorban. Népessége a 2021. júliusi becslés szerint kicsivel haladja meg a kétmillió főt. Az ország területe többnyire hegyvidéki jellegű.¹² Az erdővel borított területek aránya viszont 61 százalék, amellyel az Európai Unióban Finnországot és Svédországot követően a harmadik legnagyobb arányt képviselő tagállam.¹³ A legfrissebb vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP adatok szerint Szlovénia értéke megegyezik az EU-s átlag 90 százalékával, amellyel az EU-n belül a középmezőnybe tartozik.¹⁴

Egy olyan sajátosságokkal rendelkező kisállam,¹⁵ mint Szlovénia, ha szeretne nemzetközi szinten kitűnni, egyik lehetősége a specializáció vagy priorizáció. Például, ha

⁶ SZLOVÉN MÉHÉSZETI EGYESÜLET

⁷ AMERICAN BEE JOURNAL, 2019.

⁸ MÉHEK VILÁGNAPJA, 2017.

⁹ Breznicaban, Žirovnica közelében.

¹⁰ Bővebben lásd: EURÓPAI BIZOTTSÁG: 3 BILLION TREES PLEDGE

¹¹ SZLOVÉN MÉHÉSZETI EGYESÜLET, 2022.

¹² CIA WORLD FACTBOOK, 2022.

¹³ EUROSTAT, 2021.

¹⁴ EUROSTAT, 2022.

¹⁵ A kisállamok nemzetközi térben történő elemzéséről bővebben: NEUMANN-GSTÖHL, 2004.

egyres specifikus témákat kiemelten és következetesen képvisel nemzetközi szinten. Jelen esetben a méhek és egyéb beporzók, valamint környezetük védelme, amely ökológiai és élelmezési szempontból egyaránt jelentős. Ennek jegyében pedig nemzetközi imázsépítő, illetve koalícióépítő stratégiát is folytathat.¹⁶ A nemzetközi szintű szerepvállalásnak emellett számos más előnye is van. Például lehetőséget nyújt a nemzetközi szakpolitika alakítására, amely által nemzetközi szinten megjelenhetnek a hazai prioritások. Emellett az adott államnak lehetősége van alkupozíció kialakítására is, például, ha egy másik állam ügyét támogatja azért cserébe, hogy a számára fontos kérdésben szövetségest szerez-hessen. Ezenkívül, belpolitikai hozadékokkal is járhat az aktív nemzetközi jelenlét.¹⁷ Többek között a környezetvédelem területén történő aktív szerepvállalással jelentős nemzetközi befolyásra tettek szert például az észak-európai államok.¹⁸

Az imázsépítés tekintetében nem elhanyagolható jelentőségű az a tény sem, hogy Szlovénia 1991 óta létezik független államként. Fiatal államként pedig fontos lehet, hogy megfelelő képet alakítson ki magáról nemzetközi szinten. Ebben szerepet játszhatnak a földrajzi jellemzők, vagyis Szlovénia esetében a hegyvidéki jelleg, a kiterjedt erdők és a hozzá kapcsolódó fajgazdagság. Mindez nem kedvezett a kiterjedt szántóföldi növény-termesztés kialakulásnak, ellenben kedvező feltételeket biztosított a méhészet elterjedéséhez. Az imázsépítéshez szintén illik, hogy a méhészeti ágazatnak – ahogy az előző bekezdésben már említésre került – komoly szakmai előzményei voltak a mai Szlovénia területén.

Szintén hozható példa a már említett koalícióépítő stratégiára. A Szlovénia által 2009-ben létrehozott „zöld csoport” célja, hogy nemzetközi szinten népszerűsítse a zöld politikát, a megújuló energiaforrások alkalmazását és hogy közösen cselekedjenek a környezet védelme érdekében. A csoportnak hat tagja van, melyek különböző földrészek-en helyezkednek el: Szlovénia, Szingapúr, Izland, Costa Rica, Egyesült Arab Emírségek és Zöld-foki Köztársaság. Az együttműködés egyik fontos területe a biodiverzitás védelme, amely kiterjed a méhek és egyéb beporzók védelmére is.¹⁹

A stratégia elemzésekor fontos hozzátenni, hogy Szlovénia a méhek és egyéb beporzók védelme mellett történő nemzetközi fellépésével olyan kockázatok ellen kíván fellépni, amelyek a saját környezetét és élelmezési rendszerét is fenyegetik. A virágos növények közel 90 százaléka függ a méhek és egyéb rovarok beporzásától, ezek a növények pedig megkerülhetetlen szerepet játszanak az ökoszisztémában azáltal, hogy táplálékot biztosítanak más élőlények számára. A világ legfontosabb élelmezési célú növényeinek háromnegyede részére valamilyen mértékben meghatározó a beporzók tevékenysége. Ezek olyan növények, amelyek hozzájárulnak az egészséges táplálkozáshoz és életmódhoz. A beporzók azonban többek között a klímaváltozás és az emberi aktivitás hatására komoly veszélybe kerültek.²⁰ Ennek eredményeként pedig Szlovénia méz önellátása a 2000-es 112 százalékról 2019-re 44 százalékra csökkent.²¹

¹⁶ STEINSSON-THORHALLSSON, 2017.

¹⁷ SUSSKIND, 1994. 44. o.

¹⁸ STEINSSON-THORHALLSSON, 2017. 12. o.

¹⁹ SZLOVÉN KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA, 2019.

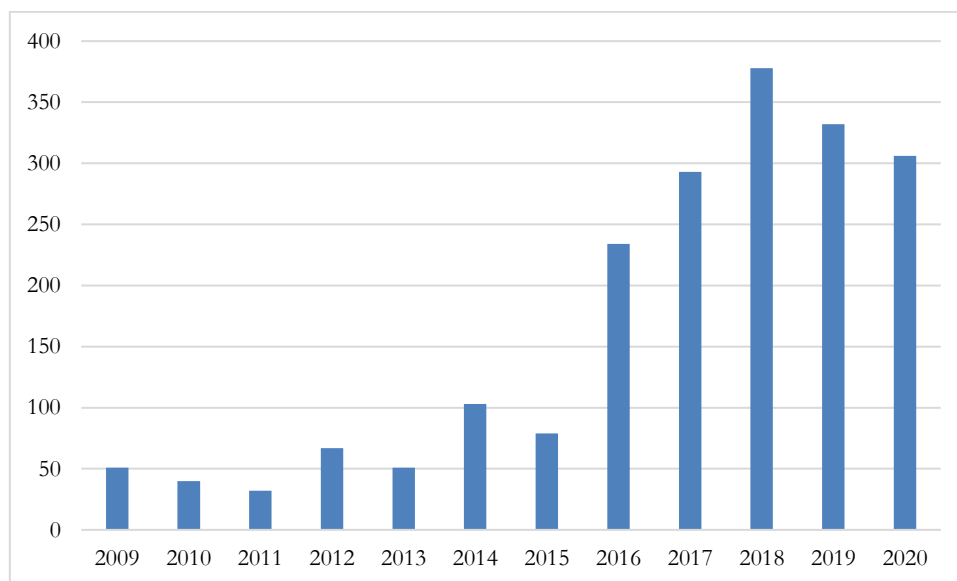
²⁰ IPBES, 2016.

²¹ SZLOVÉN STATISZTIKAI HIVATAL, 2021.

III. A KEZDEMÉNYEZÉSEK EREDMÉNYEI

A szlovén kampányoknak társadalmi, gazdasági és környezeti hatásai egyaránt tapasztalhatók. A Szlovén Méhészeti Egyesület szerint a mézes reggeli kampány következtében a gyerekek, tanárok és a társadalom érzékenysége növekedett a méhek és a természet iránt. Egyre több iskolás gyerek vesz részt méhész klubokban. A fiatal méhészek száma és a méz és méhészeti termékek iránti kereslet növekedett.²²

Szlovéniában a méztermelés az elmúlt időszakban, többek között a kedvezőtlen időjárás alakulásának köszönhetően csökkenést mutat. 2019-ben például 63 százalékkal kevesebb volt a termelés, mint egy évvel korábban. Ugyanakkor megfigyelhető a bioméhészet terjedése. A biogazdálkodási módszerekkel előállított méztermelés 2019-ben 36%-kal volt magasabb, mint az előző évben. A szlovén méz külföldön történő értékesítése pedig jelentősen megemelkedett az elmúlt években. Az utolsó három évben 300 tonna feletti volt.²³ A 2015 és 2019 közötti mézexport adatokat figyelembe véve elmondható, hogy a szomszédos országokkal összehasonlítva Szlovénia teljesítménye kiemelkedő. Csökkent az export Olaszország (-39 százalék) és Ausztria (-31 százalék) esetében. Növekedtek Magyarország (+20 százalék) és Horvátország (+9 százalék) exportértékei. Szlovénia azonban 323 százalékos, kiugró növekedést produkált.²⁴

1. sz. ábra: A szlovén mézexport alakulása (tonna). Forrás: Szlovén Statisztikai Hivatal adatai alapján saját szerkesztés.

KONKLÚZIÓ

Szlovénia sikeresen alkalmazza azokat a stratégiai lehetőségeket, amelyek a kisállamok rendelkezésére állnak nemzetközi szinten. A szlovén külpolitika rendszeresen támaszkodik a nemzetközi szervezetekben betöltött tagsága adta lehetőségekre, például az ENSZ-ben és az Európai Unióban. Rajtuk keresztül prezentálja a nemzetközi közösség

²² SZLOVÉN MÉHÉSZETI EGYESÜLET

²³ SZLOVÉN STATISZTIKAI HIVATAL, 2021.

²⁴ WORLD BANK WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTION, 2019.

felé a méhek és egyéb beporzók védeleméhez köthető kezdeményezéseit. A szlovén imázsépítés sikerében az is fontos szerepet játszik, hogy széles körben elfogadott, pozitívan értékelt területre specializálódik, továbbá kapcsolódik Szlovénia földrajzi és tradicionális sajátosságaihoz. Szlovénia emellett a koalícióépítés eszközével is él, amelyre jó példa a zöld csoport létrehozása. Szintén fontos kiemelni, hogy a szlovén kezdeményezés saját ökológiai rendszerét és élelmezésbiztonságát is védeni kívánja. A kampányoknak már most is megfigyelhető a társadalomra gyakorolt hatása, amely által növekszik az érdeklődés a méhek és a környezet iránt. A méhészeti szektoron belül pedig növekszik az igény a bioméhészet irányába. Az egészséges és környezetbarát termékek iránt keresletnövekedés megmutatkozhat a szlovén méz és méhészeti termékek növekvő értékesítésében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Szakirodalom

- BUZAN, BARRY (2016). People, States & Fear An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era 25th anniversary. Colchester: ECPR Press. 296 oldal.
- DINNIE, KEITH (szerk.) (2008). Nation Branding Concepts, Issues, Practice. Amsterdam-Boston-Heidelberg-London-New York-Oxford-Paris-San Diego-San Francisco-Singapore-Sydney-Tokyo: Butterworth-Heinemann- Elsevier. 264 oldal.
- EURÓPAI BIZOTTSÁG. 3 Billion Trees Pledge. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/environment/3-billion-trees_en (Letöltve: 2022.03.27).
- EUROPEAN HONEY BREAKFAST (2019). American Bee Journal. Letöltés helye: <https://americanbeejournal.com/events/european-honey-breakfast-2019/> (Letöltve: 2022.03.25).
- EUROPEAN HONEY BREAKFAST. Szlovén Méhészeti Egyesület. Letöltés helye: <https://en.czs.si/european-honey-breakfast/> (Letöltve: 2022.03.25).
- IPBES (2016). Summary for policymakers of the assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production. S.G. Potts, V. L. Imperatriz-Fonseca, H. T. Ngo, J. C. Biesmeijer, T. D. Breeze, L. V. Dicks, L. A. Garibaldi, R. Hill, J. Settele, A. J. Vanbergen, M. A. Aizen, S. A. Cunningham, C. Eardley, B. M. Freitas, N. Gallai, P. G. Kevan, A. Kovács-Hostyánszki, P. K. Kwapong, J. Li, X. Li, D. J. Martins, G. Nates-Parra, J. S. Pettis, R. Rader, and B. F. Viana (eds.). Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn, Germany. 36 oldal. Letöltés helye: https://ipbes.net/sites/default/files/spm_deliverable_3a_pollination_20170222.pdf (Letöltve: 2022.03.29).
- MÉHEK VILÁGNAPJA (2017). United Nations Declares 20 May World Bee Day. Letöltés helye: https://www.worldbeeday.org/files/declaration/17_12_20_PRESS_release_WBD_ENG.pdf (Letöltve: 2022.03.25).
- NAGY SÁNDOR GYULA - KUTASI GÁBOR (szerk.) (2020). Gazdaságdiplomácia Elmélet és gyakorlat felkészülő diplomatáknak. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó-Akadémia Kiadó. 518 oldal.

- NEUMANN, B. IVER-GSTÖHL, SIEGLINDE (2004). Lilliputians in Gulliver's World? Small States in International Relations. Working Paper, Institute of International Affairs - University of Iceland. 25 oldal.
- SLOVENIA RELAUNCHES GREEN GROUP (2019). Szlovén Köztársaság Kormányának hivatalos oldala. Letöltés helye: <https://www.gov.si/en/news/2019-09-27-slovenia-relaunches-green-group/> (Letöltve: 2022.03.27).
- SLOVENIAN BEE FORAGE PLANTING DAY 2022 (2022). Szlovén Méhészeti Egyesület. Letöltés helye: https://www.czs.si/content/DANSAJENJA_ENG (Letöltve: 2022.03.27).
- STEINSSON, SVERRIR-THORHALLSSON, BALDUR (2017). Small State Foreign Policy. The Oxford Research Encyclopedia of Politics, Oxford University Press. 26 oldal. DOI azonosító: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.484> (Letöltve: 2022.06.08.)
- SUSSKIND, E. LAWRENCE (1994). Environmental Diplomacy Negotiating More Effective Global Agreements. New York-Oxford: Oxford University Press. 201 oldal.

Statisztikai források

- CIA WORLD FACTBOOK (2022). Slovenia. Letöltés helye: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/slovenia/> (Letöltve: 2022.03.25).
- EUROSTAT (2021). 39% of the EU is covered with forests (2021). Letöltés helye: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210321-1> (Letöltve: 2022.03.25).
- EUROSTAT (2022). Purchasing power parities and GDP per capita - flash estimate. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Purchasing_power_parities_and_GDP_per_capita_-_flash_estimate&fbclid=IwAR1SkHoZ4jvo5QRpp2GJ5MKJZ-wL1PEZLRXs9k0-cl8M-IVkTnwb2m20-0g (Letöltve: 2022.03.25).
- WORLD BANK WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTION (2019). Letöltés helye: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2019/tradeflow/Exports/partner/WLD/product/040900> (Letöltve: 2022.06.02).
- WORLD BEE DAY (2021). Szlovén Statisztikai Hivatal. Letöltés helye: <https://www.stat.si/StatWeb/en/News/Index/9548> (Letöltve: 2022.03.30).